

Dini Tetkikler Dergisi

ISSN 2645-9132

Cilt: 4 Sayı: 1 (Temmmuz 2021)

Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

Yazar & Çevirmen Muhammed Ali Yazıbaşı		
Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye		
muhammedaliyazibasi@hotmail.com	ORCID 0000-0003-0369-1217	
Yazar & Çevirmen Ahmet Yemenici		
Dr. Öğr. Üy., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye		
ayemenici@yahoo.com	ORCID 0000-0002-7549-5074	
Yazar & Çevirmen Mehmet Enis Serinsu		
Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye		
meserinsu@gmail.com	ORCID 0000-0003-2510-7886	
Yazar & Çevirmen Zeki Salih Zengin		
Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye		
zekisalih55@gmail.com	ORCID 0000-0003-2354-8899	
Makale Bilgileri		
Tür Çeviri Makale		
Geliş Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi

06 Mart 2021	29 Temmuz 2021	31 Temmuz 2021
Atf		
<p>Yazıbaşı, Muhammed Ali – Yemenici, Ahmet – Serinsu, Mehmet Enis – Zengin, Zeki Salih. “Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma”. çev. Muhammed Ali Yazıbaşı, Ahmet Yemenici, Mehmet Enis Serinsu, Zeki Salih Zengin. <i>ULUM</i> 4/1 (2021), 231-264.</p>		
Araştırma/Yayın Etiği		
<p>Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi, Turnitin’de benzerlik taramasından geçirildi ve çalışmada araştırma/yayın etiğine uyulduğu teyit edildi.</p>		
Etik Beyan		
<p>* Bu makale, <i>ULUM</i> 4/1 (2021), 99-131 arasında araştırma makalesi türünde İngilizce olarak yayımlanan “A Quantitative Evaluation of the Experiences of Faculty Members and Students at the Faculty of Theology/Islamic Sciences regarding Distance Education System during the Covid-19 Pandemic” başlıklı çalışmanın yazarları tarafından yapılan Türkçe çevirisidir.</p>		
Copyright ©		
2020 by ULUM İslami İlimler Eğitim ve Dayanışma Derneği, Ankara, Turkey		
CC BY-NC 4.0		
<p>Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial Lisansı altında lisanslanmıştır.</p>		

Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

Öz

Covid-19 Pandemi sürecinde ülkemizin bütün eğitim kademelerinde olduğu gibi ilahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde de 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminden günümüze kadar eğitim-öğretim, uzaktan eğitim sistemi üzerinden devam etmektedir. Araştırmanın problemini "İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerine göre uzaktan eğitimin yüksek din eğitimine etkisi ve uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları nelerdir?" Araştırmanın amacı uzaktan eğitimin yüksek din eğitimi üzerindeki etkisi, avantaj ve dezavantajları, uzaktan eğitimde karşılaşılan problemlerle ilgili ilahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrenci ve öğretim elemanlarının değerlendirmelerini tespit etmektir. Nicel yöntemin kullanıldığı çalışmada veriler birisi öğrencilere diğeri ise öğretim elemanlarına yönelik çevrim içi iki adet anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretim elemanlarından ve öğrencilerden elde edilen veriler SPSS 24 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın evrenini ülkemizdeki ilahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise yedi farklı coğrafi bölgeden seçilen 25 İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerinden seçilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Uzaktan Eğitim, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi, Covid-19 Pandemi, Yüksek Din Öğretimi

A Quantitative research on Evaluation of Experiences of Faculty Members and Students of the Faculty of Divinity/Islamic Sciences Related to Distance Education System during Covid-19 Pandemic Abstract

During Covid-19 Pademi, as in all educational levels of our country, the Faculties of Theology/Islamic Sciences continue through distance education system from spring semester of 2019-2020 academic year to present day. The problem of the study is "According to the faculty members and students of the Faculty of Islamic Sciences / Theology, what are the effects of distance education on higher religious education and what are the advantages and disadvantages of distance education?" The purpose of the study is determine the impact of distance education on higher religious education, its advantages and disadvantages and its problems in relation to Theology/Islamic sciences students and faculty evaluations of instructors and students. The study used quantitative method and data collected through two online questionnaires, which are students and faculty members. Data obtained analysed by using SPSS 24 statistical package program from faculty members and students who participating research. Faculty of Theology/Islamic sciences faculty and students in our country formed the universe of research. The sample of study composed of 25 faculty members and students of the Faculty of Theology/Islamic Sciences that selected from seven different parts of Turkey.

Keywords

Giriş

Sağlık Örgütü (DSÖ), ilk defa 31 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıktığı ifade edilen Covid-19 virüs, ilk önce yeni tip bir koronavirüsü (2019-nCoV) daha sonra SARS-CoV-2 virüsü şeklinde tanımlanmıştır. 11 Şubat 2020 tarihinde Covid-19 virüsünün birçok ülkeyi etkisi altına alması ve küresel salgın boyutuna ulaşması nedeni ile DSÖ tarafından Pandemi ilan edilmiştir.¹

Ülkeler "Covid-19" pandemi sürecinde farklı uygulamaları hayata geçirmeye başlamıştır. Bu uygulamalardan birisi de eğitim sistemi üzerinde olmuştur. Dünya genelinde eğitimde dijital dönüşüm yaşanmaya başlamış, çok büyük oranda yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçilmiştir. Türkiye'de de eğitimin dijital dönüşümü resmi olarak 2016 yılında ülke gündemine girmeye başlamakla beraber² yükseköğretim kurumlarının dijital dönüşümü ise ancak 2019 yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından gündeme alınmaya başlanmıştır.³ Covid-19 pandemi süreci yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretimin dijital dönüşümünü hızlandırmıştır. Ülkemizde 189 üniversiteden 121'i (%64) 23 Mart 2020, 41'i (%21,6) 30 Mart 2020, 25'i (%13,2) 6 Nisan 2020 tarihinden itibaren eğitim öğretimlerini uzaktan eğitim şeklinde yürütmeye başlamıştır.⁴ Bu süreçte uzaktan eğitim örgün eğitim yerine iyi bir seçenek olarak değerlendirilmiştir. Çünkü uzaktan eğitim, zaman ve mekân engellerini ortadan kaldırmak için geliştirilmiş bir eğitim türüdür. Bu eğitim türünde aynı eğitim mekânında ya da aynı zamanda bir araya gelemeyen öğretmen ile öğrenci arasında ilişki tesis edilmektedir. Bu süreçte eğitim öğretim televizyon ve bilgisayar gibi araçlar üzerinden yapılmaktadır.⁵

A. Kuramsal Çerçeve

1. Araştırmanın Problemi

Dünya Sağlık Örgütü tarafından ilan edilen pandemi kısa süre içerisinde bütün dünyayı etkisi altına almıştır.⁶ Covid-19 virüsü nedeniyle dünya genelinde ölüm sayıları artarak devam etmektedir. Bunun yanı sıra ülkelerde sağlık, ticaret ve eğitim gibi alanlarda sıkıntılar ortaya çıkmaya başlamıştır. Ülkeler söz ko-

¹ <http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/Covid-19%20Raporu-Final%2B.pdf> erişim 20.02.2021; Semih Dikmen, Ferhat Bahçeci, "Covid-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği", *Turkish Journal of Educational Studies*, 7/2 (Mayıs 2020), 80-82.

² Elif Nuroğlu, Hüseyin Nuroğlu, "Türkiye ve Almanya'nın Sanayide Dijital Dönüşümü: Yol Haritaları ve Şirketlerin Karşılaştırılması", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (2018), 1554.

³ <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitim-platformu-saglama-protokolu.aspx> erişim 01.03.2021

⁴ <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme.aspx> erişim 20.02.2021

⁵ Ahmet Cevzici, *Eğitim Sözlüğü*, (İstanbul: Say Yayınları 2010), 482; Zeki Kaya, *Uzaktan Eğitim*, (Ankara: Pegem A Yayınları 2002), 10.

⁶ <https://lastatalenews.unimi.it/covid-19-primo-mese-didattica-online-statale> erişim 20.02.2021

nusu problemlerin üstesinden gelebilmek, virüsün yayılmasını ve ölümleri azaltmak için bu alanlarda alışlagelmiş uygulamaların dışında farklı uygulamaları hayata geçirmeye başlamıştır. Eğitim sistemleri de bu değişimden etkilenmiş dünya genelinde yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçilmiştir.⁷ Türkiye’de de 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminden itibaren eğitim öğretim süreci eğitimin bütün kademelerinde olduğu gibi yükseköğretim kurumlarında da dijital platformlarda uzaktan eğitim sistemiyle yapılmaya başlanmıştır. Araştırmanın problemi “İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerine göre uzaktan eğitimin yüksek din eğitimine etkisi ve uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

Alt Problemler

- Öğretim elemanları ve öğrenciler sürece yeterince intibak edebildi mi?
- Öğretim elemanları ve öğrencilere göre uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları neler olabilir?
- Öğretim elemanları ve öğrenciler süreci başarıyla sürdürülebiliyor mu?
- Öğretim elemanları ve öğrencilere göre uzaktan eğitim yüksek din eğitimini nasıl etkiledi?
- Öğretim elemanları ve öğrenciler bilgisayar, tablet gibi araçları eğitim amacıyla kullanmada kendilerini yeterli görmekte midir?
- Üniversiteler uzaktan eğitim sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli dijital alt yapıya sahip midir?
- Öğretim elemanlarının yaş, cinsiyet, unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm ve üniversite gibi özellikleri uzaktan eğitimin verimliliğini etkiler mi?
- Öğrencilerin cinsiyet, sınıf seviyesi ve yaşadığı yer gibi özellikleri uzaktan eğitimin verimliliğini etkiler mi?

2. Araştırmanın Amacı

Covid-19 pandemisi nedeniyle 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminden itibaren ilahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde eğitim-öğretim uzaktan eğitim şeklinde devam etmektedir. Söz konusu fakültelerden bir kısmı YÖK’ün almış olduğu karar sonrasında uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız yakalanmıştır. Bu çerçevede araştırmanın amacı İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerinin uzaktan eğitimin din eğitimine etkisi, avantaj ve dezavantajları, bu süreçte karşılaştıkları problemler konularındaki değerlendirmelerini tespit etmektir. Ayrıca öğretim elemanları ve öğrencilerin tespitlerinden yola

---

⁷ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/--travail/documents/briefingnote/wcms_745450.pdf erişim 20.02.2021

çıkarak yüksek din öğretimi programlarının uzaktan eğitim sistemine uygunluğu ve sınırlıkları, üniversitelerin teknolojik altyapısı, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin uzaktan eğitim konusundaki yeterlikleri hakkında değerlendirilmeler yapmak da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Araştırmanın Hipotezleri

- İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinin çoğunluğu uzaktan eğitim yapısının hazırlanması ve kullanılması hususlarında problem yaşamaktadır.
- Uzaktan eğitim hususunda öğretim elemanlarına yönelik hizmet içi eğitim yapılmıştır.
- Uzaktan eğitim konusunda öğrencilere yönelik bilgilendirme yapılmıştır.
- Öğretim elemanlarının tamamı uzaktan eğitim konusunda yeterli bilgi ve tecrübe sahibi değildir.
- Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitim sistemi konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip değildir.
- Öğretim elemanları eğitimde bilgisayar, tablet vb. öğretim teknolojilerini yeterli düzeyde kullanabilmektedir.
- Öğrenciler bilgisayar ve internete ulaşma konusunda problem yaşamamaktadır.
- Uzaktan eğitim sürecinde yaş, cinsiyet, unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm ve üniversite gibi bağımsız değişkenler öğretim elemanlarının verimliliğini etkilemektedir.
- Uzaktan eğitim sürecinde cinsiyet, sınıf seviyesi ve yaşadığı yer gibi bağımsız değişkenler öğrencilerin verimliliğini etkilemektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Tarama modeli kapsamında nicel desen⁸ ile yürütülmüş olan çalışmada, bilimsel araştırma yöntemi olarak bireyin ya da grubun araştırma problemiyle ilgili görüşlerinin alındığı bir veri toplama tekniği olan anket⁹ kullanılmıştır. Hem öğrencilere hem de öğretim elemanlarına yönelik iki farklı anket formu hazırlandıktan sonra alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonra 50 farklı üniversitedeki 100 öğrenci üzerinden ön uygulama yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için güvenilirlik analizi, geçerliliği için de faktör analizi yapılmıştır. Örneklemi oluşturan öğretim elemanlarının ve öğrencilerin demografik özelliklerini incelemek için de frekans analizi yapılmıştır. Daha sonra anketler çevrim içi anket yoluyla yedi bölgeden belirlenen İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerine

⁸ John W. Creswell, *Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*, çev. Selçuk Doğan – İsmail Karsantik (İstanbul: EDAM Yayınları 2017), 481.

⁹ Münire Erden, *Eğitim Bilimine Giriş*, (Ankara: Arkadaş Yayınevi 2017), 116.

ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılan öğretim elemanlarından ve öğrencilerden elde edilen veriler SPSS 24 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler değerlendirilerek ve plan çerçevesinde araştırmanın raporu hazırlanmıştır.

4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini ülkemizdeki İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencileri oluşturmaktadır. Buna göre araştırmanın amaçlı örneklemini Amasya, Ankara, Atatürk, Çukurova, Dicle, Dokuz Eylül, Erciyes, Harran, Hatay Mustafa Kemal, Kilis 7 Aralık, Marmara, Sakarya, Siirt, Sivas Cumhuriyet, Tokat Gaziosmanpaşa, Şırnak, Van 100. Yıl, Zonguldak Bülent Ecevit, 19 Mayıs Üniversiteleri İlahiyat Fakülteleri ile Afyon Kocatepe, Kırıkkale, Kütahya Dumlupınar, Mersin, Yalova, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversiteleri İslami İlimler Fakültelerindeki 1831 kadın ve 547 erkek olmak üzere toplam 2378 öğrenci ile bu fakültelerde görev yapmakta olan 51 kadın ve 229 erkek olmak üzere 280 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırmada fakültelerin teknik altyapı bakımından tecrübelerinin çevrim içi eğitime etkisini tespit edebilmek için fakülteler tercih edilirken onların eğitim öğretime başladığı tarih dikkate alınmıştır.

5. Demografik Bilgiler

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Sayı(N)	Yüzdelerik(%)
Cinsiyet		
Kadın	1831	77,0
Erkek	547	23,0
Sınıf		
1. Sınıf	530	22,3
2. Sınıf	568	23,9
3. Sınıf	750	31,5
4. Sınıf	530	22,3
Yaşadığı Yer		
İl	1160	48,8
İlçe	637	26,8
Kasaba	60	2,5
Köy	521	21,9

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Demografik ve Kurumların Özellikleri

Değişkenler	Sayı (N)	Yüzdeler (%)
Cinsiyet		
Kadın	51	18,2
Erkek	229	81,8
Akademik Unvan		
Doçent	83	29,6
Dr. Araştırma Görevlisi	7	2,5
Dr. Öğretim Üyesi	117	41,8
Öğretim Görevlisi	38	13,6
Profesör	35	12,5
Hizmet Süresi		
1-5 yıl	59	21,1
5-10 yıl	64	22,9
10-15 yıl	40	14,3
15-20 yıl	42	15,0
20 ve üzeri... yıl	75	26,8
Çalışılan Bölüm/ Program		
Felsefe ve Din Bilimleri	119	42,5
İslam Tarihi ve Sanatları	32	11,4
Temel İslam Bilimleri	129	46,1
Fakültenin Eğitim Süresi		
1-5 yıl	86	30,7
5-10 yıl	104	37,1
10-15 yıl	12	4,3
15-20 yıl	7	2,5
20 ve üzeri yıl	71	25,4

6. Faktör Analizleri

6.1. Öğrencilere Ait Faktör Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen verilerin yapı geçerliliğini incelemek için “Temel Bileşenler Tekniği” ve “Promax” döndürme yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle faktör analizinin uygulanabilirliğini ele almak için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's testleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre KMO testi sonucu 0.971 ve Bartlett's testi χ^2 değeri 42572.900 ($p < 0.05$) olarak hesaplanmıştır. Uygulanan bu test istatistikleri ile faktör analizi yapabilmek için yeterli örneklem büyüklüğünün olduğu ve verilerin de yapısal olarak geçerliliğinin olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Madde Analizleri ve Maddelerin Alt Boyutlara Göre Dağılımı

Madde	Faktör Alt Boyutları	N	$\bar{X}$	SS
Faktör 1. İletişim				
No 26	Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliğine sahiptir.	2363	2,99	1,234
No 15	Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyelerinden yeterli dönütler alabiliyorum.	2363	3,10	1,248
No 27	Çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullandım.	2363	2,97	1,278
No 14	Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyeleri ile etkili iletişim kurabiliyorum.	2363	2,99	1,320
No 17	Öğretim üyelerine çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaştım.	2363	2,99	1,265
No 28	Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme objektif bir şekilde yapıldı.	2363	2,80	1,253
No 29	Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje vb. sınav türlerinin yönergelelerinde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verilmiştir.	2363	3,14	1,201
No 25	Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekliydi.	2363	2,76	1,180
No 10	Çevrim içi eğitim sürecinde dersler zamanında başlayıp zamanında bitti.	2363	2,94	1,361
No 13	Çevrim içi eğitim sürecinde dersler kullanılan ders materyalleri (ders kitapları, pdf, power point, ders notu vb.) öğrencinin anlayabileceği düzeydeydi.	2363	3,26	1,256
No 30	Ders esnasında öğrenim gördüğüm üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadım.	2363	2,43	1,349
Açıklanan Varyans: %47,638		Öz değer: 13,339	Cronbach Alpha: 0,923	
Faktör 2. Kazanım				
No 22	Çevrim içi eğitim sürecinde kendimi daha mutlu hissettim.	2363	2,20	1,395
No 21	Çevrim içi eğitim sürecinde motivasyon problemi yaşamadım.	2363	2,24	1,381
No 19	Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadım.	2363	2,22	1,395
No 20	Çevrim içi eğitim sürecinde akademik başarımla yükseldim.	2363	2,37	1,318
No 24	Çevrim içi eğitim sürecinde edindiğim kazanımlar kendime olan güvenimi artırdı.	2363	2,45	1,289
No 2	İlahiyat/İslami ilimler fakültesi müfredatı çevrim içi eğitime uygundur	2363	2,64	1,353

239 | Yazbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

No 1	Çevrim içi eğitim lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamaktadır.	2363	2,15	1,242
No 9	Çevrim içi eğitim sürecinde zaman etkin şekilde kullanıldı.	2363	2,65	1,340
No 8	Lisans döneminde daha önce uzaktan eğitimle ders yaptım.	2363	2,22	1,366
No 11	Çevrim içi eğitim sürecinde derslerde farklı ve çok sayıda eğitim-öğretim materyalleri kullanıldı.	2363	2,48	1,200
Açıklanan Varyans: %6,505		Öz değer: 1,821	Cronbach Alpha: 0,908	
Faktör 3. Deneyim				
No18	Çevrim içi eğitim sürecinde internete kolaylıkla ulaştım.	2363	2,75	1,467
No 6	Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar ve internet kullanımında problem yaşamadım.	2363	2,51	1,485
No 12	Çevrim içi eğitim sürecinde (Bilgisayar, laptop, notebook, akıllı telefon vb) materyallere kolaylıkla ulaşabildim.	2363	2,74	1,507
No 4	Çevrim içi eğitim sistemini kullanma konusunda problem yaşamadım.	2363	2,61	1,456
No 5	Çevrim içi eğitim sürecinde ders kaynakları ve öğretim materyallerine kolaylıkla ulaştım.	2363	2,64	1,397
No 7	Uzaktan eğitimin içeriği ve işleyişi hakkında yeterince bilgim var.	2363	3,18	1,248
No 16	Çevrim içi eğitim sürecinde derslere sürekli katıldım.	2363	3,17	1,371
Açıklanan Varyans: %4,973		Öz değer: 1,392	Cronbach Alpha: 0,890	

Faktör analizi sonucunda birden çok madde yükleri aldıkları için 3 ve 23. maddeleri analizden çıkarılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonrası 28 maddelik 3 faktörlü ve %59.11 oranda toplam varyansın açıklandığı bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için de Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı değerlerine bakılmış ve alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları, “İletişim” 0.923, “Kazanım” 0.908, “Deneyim” 0.890 ve toplamda da 0.958 olarak elde edilmiştir. Analizler sonucunda, İslami ilimler/ilahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan anket maddelerin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

6.2. Öğretim Elemanlarına Ait Faktör Analizi

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarından elde edilen verilerin yapı geçerliliğini incelemek için “Temel Bileşenler Tekniği” ve “Promax” döndürme yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle faktör analizinin uygulanabilirliğini ele almak için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's testleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre KMO testi sonucu 0.860 ve Bartlett's testi χ^2 değeri 2933.043 ($p < 0.05$) olarak hesaplanmıştır. Uygulanan bu test istatistikleri ile faktör analizi yapabilmek için yeterli örneklem büyüklüğünün olduğu ve verilerin de yapısal olarak geçerli olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Madde Analizleri ve Maddelerin Alt Boyutlara Göre Dağılımı

Madde	Faktör Alt Boyutları	N	$\bar{X}$	SS
Faktör 1. İletişim				
No 16	Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimizden dönütler aldım.	280	3,38	1,023
No 15	Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimle ile etkili iletişim kurdum.	280	3,12	1,151

Yazıbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma | 240

No 23	Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje gibi sınav türlerinde yönerge-lerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verdim.	280	3,65	1,012
No 18	Öğrencilerime çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaştım.	280	2,96	1,156
No 21	Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilere sorduğum sorulara cevap aldım.	280	3,05	1,041
No 19	Çevrim içi eğitim sürecinde internete kolaylıkla ulaştım.	280	3,84	,964
No 22	Çevrim içi eğitim sürecine uyum sağlamakta zorluk yaşamadım.	280	3,44	1,159
No 27	Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme objektif bir şekilde yaptım.	280	3,32	1,086
No 26	Çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullandım.	280	3,47	1,040
No 28	Ders esnasında görev yaptığım üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadım.	280	3,26	1,174
No 4	Çevrim içi eğitim sistemini kullanma konusunda problem yaşamadım.	280	3,27	1,263
No 12	Çevrim içi eğitim sürecinde derslerimi zamanında başlatıp zamanında bitirdim.	280	3,99	,995
No 14	Çevrim içi eğitim sürecinde derslerde kullanılan ders materyalleri (ders kitapları, pdf.) öğrencinin anlayabileceği düzeydeydi.	280	3,83	,957
No 8	Uzaktan eğitim sürecinde ölçme-değerlendirme konusunda zorlandım.	280	3,62	1,256
Açıklanan Varyans: %29,900		Öz değer: 8,073	Cronbach Alpha: 0,839	
Faktör 2. Kazanım				
No 2	İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatı çevrim içi eğitime uygundur.	280	2,43	1,055
No 10	Örgün eğitime dönüldüğünde derslerimi uzaktan eğitim olarak devam ettirmeyi isterim.	280	2,18	1,235
No 1	Çevrim içi eğitim, lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamaktadır.	280	2,41	1,078
No 24	Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimizde motivasyon problemi yaşamadım.	280	2,63	1,050
No 25	Öğrenciler çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliliğine sahiptir.	280	2,98	1,037
No 20	Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadım.	280	3,37	1,112
Açıklanan Varyans: %6,909		Öz değer: 1,865	Cronbach Alpha: 0,723	
Faktör 3. Deneyim				
No 6	Pandemi dolayısıyla çevrim içi eğitime geçerken kurumumuz tarafından pedagojik ve teknik alt yapının kullanımı ile ilgili bir eğitim ve/veya bilgilendirme çalışması yapıldı.	280	3,66	1,202
No 17	Çevrim içi eğitim sürecinde öğrenciler derslere eksiksiz katıldı.	280	2,19	1,095
No 5	Covid -19 pandemi sürecinden önce çevrim içi ders verdim.	280	2,65	1,635
No 9	Üniversitemizde uzaktan eğitime uygun alt yapı bulunmaktadır.	280	3,44	1,190
No 11	Çevrim içi eğitim sürecinde ders kaynakları ve öğretim materyalleri öğrencilere kolaylıkla ulaştırıldı.	280	3,53	1,070
No 7	Çevrim içi eğitimde ders materyallerini hazırlarken zorluklarla karşılaştım.	280	2,71	1,215
No 13	Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. materyalleri kullanmakta problem yaşamadım.	280	3,79	1,152
Açıklanan Varyans: %6,599		Öz değer: 1,782	Cronbach Alpha: 0,637*	

* Güvenirlik analizi çalışmalarında, $0,7 \leq \alpha < 0,9$ cronbach alfa değer aralığını “güvenirliği iyi” ve $0,6 \leq \alpha < 0,7$ cronbach alfa değer aralığını “güvenirliği kabul edilebilir” aralık olarak tanımlanmaktadır¹⁰.

Faktör analizi sonucunda birden çok madde yükleri aldıkları için 3 maddesi analizden çıkartılmıştır. Promax döndürme yöntemi ile açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve 7 faktörlü bir yapı oluşturulduğu görülmüş olup faktör sayısı çok olduğundan çizgi (Scree) grafiği incelenerek ve öğrencilere uygulanan maddeler ile karşılaştırma yapabilmek için faktör sayısı 3 ile sınırlandırılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonrası 27 maddelik 3 faktörlü ve %43.409 oranda toplam varyansın açıklandığı bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için de Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı değerlerine bakılmış ve alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları, **İletişim** 0.839, **Kazanım** 0.723, **Deneyim** 0.637 ve toplamda da 0.851 olarak elde edilmiştir. Analizler sonucunda, İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan anket formunun geçerli ve güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

B. Bulgular ve Yorumlar

İlahiyat/İslami İlimler fakültesi öğrenci ve öğretim elemanlarına ait anket formlarında yer alan maddelerin analizi sonucunda elde edilen bulgular **İletişim**, **Kazanım** ve **Deneyim** olmak üzere üç başlık altında değerlendirilmiştir.

1. İletişim

1.1. Öğrencilere Ait Bulgular

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin öğretim üyelerinin çevrim içi sistemi kullanabilme yeterlikleri ve istekli olmaları ile ilgili değerlendirmelerini içeren *Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliğine sahiptir (2,99)*, *Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekliydi (2,76)* maddelerinin ortalama değerleri bir birlerine yakındır. Bu durum öğretim üyelerinin uzaktan eğitim konusunda yeterli ve söz konusu eğitim sürecini yürütme konusunda istekli olduklarını göstermektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyeleri tarafından kullanılan ders materyalleri ve ölçme değerlendirme ile ilgili değerlendirmeleri içeren *çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullanıldı (2,97)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme objektif bir şekilde yapıldı (2,80)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje vb. sınav türlerinin yönergelerinde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verilmiştir (3,14)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde dersler kullanılan ders materyalleri (ders kitapları, pdf, powerpoint, ders notu vb.) öğrencinin anla-*

¹⁰ Kazım Özdamar, *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-1*, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2002.

yabileceği düzeydeydi (3,26) maddelerine bakıldığında öğretim üyelerinin uzaktan eğitim sürecinde ders materyallerini etkin bir şekilde kullandıkları görülmektedir. Ayrıca ölçme ve değerlendirme konusunda öğretim üyelerinin nesnel oldukları yönünde değerlendirmede buldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyeleri ile iletişimi konusundaki değerlendirmelerine yönelik *Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyelerinden yeterli dönütler alabiliyorum* (3,10), *Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyeleri ile etkili iletişim kurabiliyorum* (2,99), *Öğretim üyelerine çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaştım* (2,99) maddeleri öğrenci ile hoca arasında iletişim açısından herhangi bir problemin yaşanmadığını ortaya koymaktadır.

1.2. Öğretim Elemanlarına Ait Bulgular

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin öğretim üyelerinin çevrim içi sistemi kullanabilme yeterlikleri ve istekli olmaları ile ilgili değerlendirmelerini içeren *Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliğine sahiptir* (2,99), *Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekliydi* (2,76) maddelerinin ortalama değerleri birbirlerine yakındır. Bu durum öğretim üyelerinin uzaktan eğitim konusunda yeterli ve söz konusu eğitim sürecini yürütme konusunda istekli olduklarını göstermektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyeleri tarafından kullanılan ders materyalleri ve ölçme değerlendirme ile ilgili değerlendirmeleri içeren *Çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullanıldı* (2,97), *Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme objektif bir şekilde yapıldı* (2,80), *Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje vb. sınav türlerinin yönergelerinde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verilmiştir* (3,14), *Çevrim içi eğitim sürecinde dersler kullanılan ders materyalleri (ders kitapları, pdf, powerpoint, ders notu vb.) öğrencinin anlayabileceği düzeydeydi* (3,26) maddelerinin değerlerine bakıldığında öğretim üyelerinin uzaktan eğitim sürecinde ders materyallerini etkin bir şekilde kullandıkları görülmektedir.

2. Kazanım

2.1. Öğrencilere Ait Bulgular

Faktör analizi neticesinde ortaya çıkan üç bulgudan ikincisinde öğrenci kazanımları ile ilgili *Çevrim içi eğitim sürecinde kendimi daha mutlu hissettim* (2,20), *Çevrim içi eğitim sürecinde motivasyon problemi yaşamadım* (2,24), *Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadım* (2,22), *Çevrim içi eğitim sürecinde edindiğim kazanımlar kendime olan güvenimi artırdı* (2,45), *Çevrim içi eğitim sürecinde akademik başarıım yükseldi* (2,37) maddelerinin aldığı değerlerin nispeten düşük olması uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin hem duyuşsal hem de akademik anlamda olumlu bir gelişme gösteremedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Çevrim içi eğitim lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamaktadır (2,15) maddesinin aldığı değer diğer maddelere göre daha düşük değer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin *Lisans döneminde daha önce uzaktan eğitimle*

ders yaptım (2,22) maddesine verdiği değer de yukarıdaki maddenin gerekçesini ortaya koymaktadır. Öğrenciler hazırlıksız bir şekilde karşı karşıya kaldıkları uzaktan eğitim sürecini bir fırsat eşitliği olarak görmemektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin kazanımlara ulaşma konusundaki *Çevrim içi eğitim sürecinde zaman etkin şekilde kullanıldı (2,65)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde derslerde farklı ve çok sayıda eğitim-öğretim materyalleri kullanıldı (2,48)* maddelerinin değerlendirmelerinden söz konusu eğitim sürecinde derslerde zamanın verimli bir şekilde kullanıldığı ve derslerde çok sayıda ders materyallerine yer verildiği anlaşılmaktadır.

2.2. Öğretim Elemanlarına Ait Bulgu

Faktör analizi neticesinde ortaya çıkan üç bulgudan ikincisinde yer alan *Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimizde motivasyon problemi yaşamadım (2,63)*, *Öğrenciler çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliliğine sahiptir (2,98)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadım (3,37)* maddelerine bakıldığında öğretim üyelerinin uzaktan eğitime uyum sağlamada problem yaşamadıkları ve motivasyonlarının üst seviyede olduğu görülmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinin müfredatında yer alan kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığı ile ilgili değerlendirmelerini içeren *İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatı çevrim içi eğitime uygundur (2,43)*, *Örgün eğitime dönüldüğünde derslerimi uzaktan eğitim olarak devam ettirmeyi isterim (2,18)*, *Çevrim içi eğitim, lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamaktadır (2,41)* maddelerinin değerlerine bakıldığında öğretim üyelerince İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi programının uzaktan eğitime uygun olmadığını düşündüklerini göstermektedir.

3. Deneyim

3.1. Öğrencilere Ait Bulgular

Yapılan faktör analizi neticesinde ortaya çıkan üç bulgudan üçüncüsünde öğrencilerin bilgisayar ve internete ulaşma, derslere düzenli olarak katılabilme için gerekli imkan ve ekonomik güce sahip olup olmadıkları ile ilgili *Çevrim içi eğitim sürecinde internete kolaylıkla ulaştım (2,75)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar ve internet kullanımında problem yaşamadım (2,51)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde (Bilgisayar, laptop, notebook, akıllı telefon vb) materyallere kolaylıkla ulaşabildim (2,74)*, *Çevrim içi eğitim sistemini kullanma konusunda problem yaşamadım (2,61)*, *Çevrim içi eğitim sürecinde ders kaynakları ve öğretim materyallerine kolaylıkla ulaştım (2,64)* ve *Çevrim içi eğitim sürecinde derslere sürekli katıldım (3,17)* maddelerin ortalama değerleri bir birlerine yakındır. Bu durum uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin internet, bilgisayar, ders materyallerine ulaşma hususunda yeterli imkana sahip olduklarını göstermektedir.

Öğrencilerin çevrim içi eğitim sürecine katılma ve verimli bir şekilde yürütme hususunda yeterli alt yapıya sahip olup olmadığının değerlendirildiği *Uzaktan eğitimin içeriği ve işleyişi hakkında yeterince bilgim var (3,18)* maddesinin aldığı değere bakıldığında öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımı konusunda yeterli olduğunu göstermektedir.

3.2. Öğretim Elemanlarına Ait Bulgular

Yapılan faktör analizi neticesinde ortaya çıkan üç bulgudan üçüncüsünde yer alan *Pandemi dolayısıyla çevrim içi eğitime geçerken kurumumuz tarafından pedagojik ve teknik alt yapının kullanımı ile ilgili bir eğitim ve/veya bilgilendirme çalışması yapıldı (3,66), Üniversitemizde uzaktan eğitime uygun alt yapı bulunmaktadır (3,44)* maddelerinin değerlerine bakıldığında üniversitelerin uzaktan eğitim konusunda öğretim üyelerine hem bilgi hem de alt yapı konusunda katkıda bulunduğu görülmektedir.

Bilgisayar ve internete ulaşma, derslere düzenli katılabilme konusunda imkan ve yeterli ekonomik güce sahip olup olmadıkları ile ilgili *Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. materyalleri kullanmakta problem yaşamadım (3,79), Çevrim içi eğitim sürecinde ders kaynakları ve öğretim materyalleri öğrencilere kolaylıkla ulaştırıldı (3,53)* maddelerinin değerlerine bakıldığında öğretim üyelerinin yeterli imkan ve deneyime sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde ders materyallerinin hazırlanması ile ilgili *Çevrim içi eğitimde ders materyallerini hazırlarken zorluklarla karşılaştım (2,71)* maddesine bakıldığında öğretim üyelerinin söz konusu süreçte uzaktan eğitime yönelik ders materyallerini hazırlamada problem yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin derslere devam hususunu içeren *Çevrim içi eğitim sürecinde öğrenciler derslere eksiksiz katıldı (2,19)* maddesine de öğretim üyelerinin olumsuz değerlendirmede bulunduğunu göstermektedir.

Lisans eğitiminde etkili bir eğitim için yüz yüze eğitimin gerekli olduğu ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanlarının daha yüksek düzeyde İslami İlimler/İlahiyat lisans eğitiminde etkili bir eğitim için yüz yüze eğitimin gerekli olduğunu ifade etmektedir.

Öğretim üyelerinin çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliğine sahip olup olmadıkları ile ilgili madde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim sistemini daha fazla kullanma yeterliğine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullanma maddesinde öğretim elemanları ve öğrenciler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanlarının çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri daha etkin şekilde kullandıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin öğretim üyelerine çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaşma ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma ($p>0.05$) tespit edilmemiştir.

Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmeyi objektif bir şekilde yapma ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve

değerlendirme objektif bir şekilde yaptıkları tespit edilmiştir. Ölçme değerlendirmenin nesnel yapıp yapılmadığı konusunda öğrenciler ile öğretim elemanları arasında görüş farklılığı tespit edilmiştir. Öğretim elemanları ölçme değerlendirme hususunda kendilerinin objektif oldukları doğrultusunda değerlendirmede bulunurken öğrenciler ise bunun aksine bir değerlendirmede bulunmaktadır.

Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje gibi sınav türlerinde yönergelerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verilmesi maddesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje gibi sınav türlerinde yönergelerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verildiğini belirtmişlerdir.

Öğretim üyelerinin çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekli olma veya zorluk yaşama durumuna ilişkin ifadede öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya daha çok istekli oldukları veya zorluk yaşamadıkları tespit edilmiştir.

Çevrim içi eğitim sürecinde dersleri zamanında başlayıp zamanında bitirme ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde dersleri zamanında başlayıp zamanında bitirdiklerini daha çok belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde derslerde kullanılan ders materyallerinin (ders kitapları, pdf,) öğrencinin anlayabileceği düzeyde olması ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde derslerde kullanılan ders materyallerini (ders kitapları, PDF) öğrencinin anlayabileceği düzeyde olduklarını daha çok belirtirken öğrencilerin bu ifadeye öğretim elemanları kadar katılmadıkları görülmüştür.

Ders esnasında görev yaptığım üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadım ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları ders esnasında üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Başka bir ifade ile söz konusu süreçte öğrencilerin öğretim elemanlarına göre daha çok sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

Çevrim içi eğitim lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamakta ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğretim elemanlarına nispetle öğrenciler daha büyük bir oranda çevrim içi eğitimin lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamadığını ifade etmişlerdir.

İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatının çevrim içi eğitime uygun olma maddesinde öğretim elemanları ve öğrenciler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Öğrenciler İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatının çevrim içi eğitime uygun olduğu yönünde değerlendirmede bulunurken, öğretim elemanları bu değerlendirmeye katılmamaktadır.

Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimizde motivasyon problemi yaşama durumları ile ilgili öğretim elemanları ve öğrenciler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Öğrenciler motivasyon problemi yaşarken öğretim elemanları daha çok onların bir motivasyon problemi olmadığını düşünmektedir.

Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşama maddesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadıkları doğrultusunda değerlendirme yaparken öğrenciler çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanmada problem yaşadıklarına dair değerlendirmede buldukları tespit edilmiştir.

Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerin derslere düzenli katılma maddesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğretim elemanlarına oranla öğrenciler çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerin derslere düzenli katıldıklarını belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. materyalleri kullanmakta problem yaşama maddesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. materyalleri kullanmakta problem yaşamadıklarını daha çok belirtmişlerdir.

4. Araştırma Alt Boyutlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Analizleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin ve öğretim elemanlarının bağımsız değişkenlere göre alt boyutlarının analizi yapılmıştır. İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine ilişkin oluşturulan alt boyutlar üzerinde bağımsız değişkenlerin bir etkisinin olup olmadığını incelemek için T testi, ANOVA ve Tukey testi uygulanmıştır. Uygulanacak test istatistiklerin analizi sonucunda elde edilen p değerinin 0,05'ten küçük olması yokluk hipotezinin %95 güven düzeyinde reddedileceğini ifade etmektedir.¹¹ Bu bilgi doğrultusunda analiz yorumları yapılmıştır.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin ve Öğretim Elemanlarının Çevrim içi Eğitim İle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Oluşturulan İletişim Alt Boyutunun Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi ve Yorumlanması

İletişim alt boyutunda cinsiyetin, sınıfın, yaşanan yerin ve üniversitenin öğretim elemanları ve öğrenciler üzerinde bir etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

---

¹¹ Hamza Gamgam, Bülent Altunkaynak, *Parametrik Olmayan Yöntemler Spss Uygulamalı*, (Ankara: Gazi Kitapevi,2008), 17-178

Tablo 5. Öğrencilere Ait Bağımsız Değişkenlerin, İletişim Alt Boyutu Üzerinde Etkisinin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Test İstatistiği	Test İstatistik Değeri	P Değeri
Cinsiyet	T Testi	3,681	,000*
Sınıf	ANOVA	5,698	,001*
Yaşanılan Yer	ANOVA	10,005	,000*
Üniversite	ANOVA	18,658	,000*

*($p < 0,05$)

Tablo 5'te iletişim üzerinde etkisi olan ($p < 0,05$) bağımsız değişkenler, öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, yaşadıkları yer ve öğrenim gördüğü üniversitedir.

Buna göre kadınların iletişim düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin **iletişim** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerden aldıkları puanların da arttığı görülmüştür.

Öğrencilerin yaşadıkları yer köyden ile doğru değiştikçe öğrencilerinin **iletişim** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden aldıkları puanların da arttığı görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile çevrim içi eğitime ulaşma imkânı arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu ve **iletişim** açısından yaşanılan yer geliştikçe çevrim içi eğitime yönelik değerlendirmelerin de olumlu hale geldiği tespit edilmiştir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **iletişim** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık ($p < 0,05$) olduğunu göstermektedir. Dicle, Hatay Mustafa Kemal, Mersin, Siirt, Şırnak ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinin diğer üniversitelerdeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden olumlu yönde farklı oldukları görülmüştür.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanlarının Çevrim İçi Eğitim İle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Oluşturulan İletişim Alt Boyutunun Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi ve Yorumlanması

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine ilişkin **iletişim** alt boyutunda cinsiyetin, akademik unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm, fakültenin öğrenim süresi ve üniversitenin bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretim Elemanlarına Ait Bağımsız Değişkenlerin, İletişim Alt Boyutu Üzerinde Etkisinin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Test İstatistiği	Test İstatistik Değeri	P Değeri
Cinsiyet	T Testi	3,295	,001*
Akademik Unvan	ANOVA	1,161	,329
Hizmet Süresi	ANOVA	1,382	,240
Çalışılan Bölüm	ANOVA	3,363	,036*
Fakültenin Öğrenim Süresi	ANOVA	3,238	,013*

Üniversite	ANOVA	1,111	,338
------------	-------	-------	------

*($p < 0.05$)

Tablo 6’da öğretim elemanlarının cinsiyet, akademik unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm, fakültenin hizmet süresi ve üniversite değişkenlerinin **iletişim** üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tablo 6’da **iletişim** üzerinde etkisi olan ($p < 0.05$) bağımsız değişken, öğretim elemanların cinsiyeti, çalıştıkları bölüm ve fakültenin öğrenim süresidir.

Öğretim elemanlarından **iletişim** alt boyutunda elde edilen puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p < 0.05$) göstermektedir. Kadın öğretim elemanlarının iletişim düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretim elemanların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlar çalışılan bölüme/programa göre anlamlı farklılık ($p < 0.05$) göstermektedir. Felsefe ve Din Bilimleri ile Temel İslam Bilimleri bölümünde/programında görev alan öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerine yönelik **iletişim** alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Felsefe ve Din Bilimleri bölümünde görev alan öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili **iletişimin**, Temel İslam Bilimleri bölümünde görev alan öğretim elemanlarına göre daha etkili olduğu söylenebilir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlar **iletişim** alt boyutunda fakültenin eğitim süresine göre anlamlı farklılık ($p < 0.05$) göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucunda fakülte eğitim süresi 15-20 yıl olan İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinin **iletişim** açısından fakülte eğitim sürelerine oranla farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinde **iletişim** açısından fakültenin eğitim süresi arttıkça çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar da artmakta fakat fakültenin eğitim süresi 20 ve üzeri yıl olduğunda ise azalış olduğu gözlemlenmiştir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlardan **iletişim** alt boyutu üzerinde diğer bağımsız değişkenlerin etkisinden ($p > 0.05$) bahsedilemez.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Çevrim İçi Eğitimi İle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Elde Edilen Kazanıma Ait Alt Boyutun Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi ve Yorumlanması

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitim ile elde edilen **kazanıma** ilişkin oluşturulan alt boyut üzerinde cinsiyetin, sınıfın, yaşanan yerin ve üniversitenin bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilere Ait Bağımsız Değişkenlerin, Kazanım Alt Boyutu Üzerinde Etkisinin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Test İstatistiği	Test İstatistik Değeri	P Değeri
Cinsiyet	T Testi	-0,769	,442
Sınıf	ANOVA	14,301	,000*
Yaşanılan Yer	ANOVA	16,171	,000*
Üniversite	ANOVA	10,363	,000*

*(p < 0,05)

Tablo 7’de öğrencilerin cinsiyet, sınıf, yaşanılan yer ve üniversite değişkenlerinin **kazanım** üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tablo 7’de İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile elde edilen **kazanım** üzerinde etkisi olan (p < 0,05) bağımsız değişken, öğrencilerin sınıfı, yaşadıkları yer ve öğrenim gördüğü üniversitedir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitimi ile elde edilen **kazanım** üzerinde cinsiyetin bir etkisinin olmadığı başka bir deyişle çevrim içi eğitim ile elde edilen kazanımlar ile ilgili olarak kadın veya erkek arasında anlamlı bir farklılık (p>0.05) göstermediği tespit edilmiştir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça çevrim içi eğitimi ile elde edilen **kazanımların da** arttığı görülmüştür.

Öğrencilerin yaşadıkları yer köyden ile doğru değiştikçe öğrencilerinin **kazanım** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden aldıkları puanların da arttığı görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile çevrim içi eğitime ulaşma imkanı arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu ve yaşanılan yer geliştikçe çevrim içi eğitimden elde edilen kazanımlarında olumlu hale geldiği görülmüştür.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **kazanım** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık (p<0.05) göstermektedir. Dicle, Hatay Mustafa Kemal, Kırıkkale ve Siirt Üniversitesindeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinin diğer üniversitelerdeki öğrencilerden pozitif yönde farklı oldukları görülmüştür.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanlarının Çevrim İçi Eğitim İle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Elde Edilen Kazanıma Ait Alt Boyutunun Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi ve Yorumlanması

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile elde edilen **kazanımlara** ilişkin oluşturulan alt boyut üzerinde cinsiyetin, akademik unvanın, hizmet süresi, çalışılan bölüm, fakültenin öğrenim süresi ve üniversitenin bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Öğretim Elemanlarına Ait Bağımsız Değişkenlerin, Kazanımlar Alt Boyutu Üzerinde Etkisinin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Test İstatistiği	Test İstatistik Değeri	P Değeri
Cinsiyet	T Testi	-0,872	,384
Akademik Unvan	ANOVA	,374	,827
Hizmet Süresi	ANOVA	,221	,926
Çalışılan Bölüm	ANOVA	2,176	,115
Fakültenin Öğrenim Süresi	ANOVA	4,007	,004*
Üniversite	ANOVA	,837	,685

*(p < 0.05)

Tablo 8’de öğretim elemanlarının cinsiyet, akademik unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm, fakültenin hizmet süresi ve üniversite değişkenlerinin **kazanımlar** üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tablo 8’de İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile elde edilen **kazanımlar** üzerinde etkisi olan (p < 0.05) bağımsız değişken, fakültenin öğrenim süresidir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlar **kazanımlar** alt boyutunda fakültenin eğitim süresine göre anlamlı farklılık (p<0.05) göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucunda fakülte eğitim süresi 15-20 yıl olan İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar diğer fakülte eğitim sürelerine oranla farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinde fakültenin eğitim süresi arttıkça çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar da **kazanımlar** açısından artmakta fakat fakültenin eğitim süresi 20 ve üzeri yıl olduğunda ise azalış olduğu gözlemlenmiştir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlardan **kazanımlar** alt boyutu üzerinde diğer bağımsız değişkenlerin etkisinden (p>0.05) bahsedilemez.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Çevrim İçi Eğitimi İle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Deneyim Alt Boyutunun Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi ve Yorumlanması

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitimi ile ilgili **deneyime** ilişkin değerlendirmeler üzerinde cinsiyetin, sınıfın, yaşanan yerin ve üniversitenin bir etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilere Ait Bağımsız Değişkenlerin, Deneyim Alt Boyutu Üzerinde Etkisinin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Test İstatistiği	Test İstatistik Değeri	P Değeri
Cinsiyet	T Testi	1,967	,049*

251 | Yazbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

Sınıf	ANOVA	31,230	,000*
Yaşanılan Yer	ANOVA	73,649	,000*
Üniversite	ANOVA	22,176	,000*

*(p < 0,05)

Tablo 9’da öğrencilerin cinsiyet, sınıf, yaşanılan yer ve üniversite değişkenlerinin **Deneyim** üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tablo 9’da **deneyim** üzerinde etkisi olan (p < 0,05) bağımsız değişkenler, öğrencilerin cinsiyeti, sınıfı, yaşadıkları yer ve öğrenim gördüğü üniversitedir.

Başka bir ifade ile kadınların **deneyim** düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin **deneyim** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden aldıkları puanların da arttığı görülmüştür.

Öğrencilerin yaşadıkları yer köyden, ile doğru geçtikçe öğrencilerin **deneyim** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden aldıkları puanların da arttığı görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile çevrim içi eğitime ulaşma imkânı arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu ve **deneyim** açısından yaşanan yer geliştikçe çevrim içi eğitime yönelik değerlendirmelerin de olumlu hale geldiği düşünülmektedir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **deneyim** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık (p<0.05) göstermektedir. Dicle, Hatay Mustafa Kemal, Kırıkkale, Siirt, Şırnak ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri diğer üniversitelerdeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden olumlu yönde farklı oldukları görülmüştür.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanlarının Çevrim İçi Eğitimi İle İlgili Değerlendirmelerine İlişkin Deneyim Alt Boyutunun Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi ve Yorumlanması

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili **deneyime** ilişkin alt boyut üzerinde cinsiyetin, akademik unvanın, hizmet süresi, çalışılan bölüm, fakültenin öğrenim süresi ve üniversitenin bir etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğretim Elemanlarına Ait Bağımsız Değişkenlerin, Deneyim Alt Boyutu Üzerinde Etkisinin İncelenmesi

Bağımsız Değişkenler	Test İstatistiği	Test İstatistik Değeri	P Değeri
Cinsiyet	T Testi	0,007	,994
Akademik Unvan	ANOVA	1,252	,289
Hizmet Süresi	ANOVA	1,150	,333
Çalışılan Bölüm	ANOVA	2,186	,114
Fakültenin Öğrenim Süresi	ANOVA	7,519	,000*

Üniversite	ANOVA	1,695	,029*
------------	-------	-------	-------

*(p < 0,05)

Tablo 10’da Öğretim elemanlarının cinsiyet, akademik unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm, fakültenin hizmet süresi ve üniversite değişkenlerinin **deneyim** üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tablo 10’da **deneyim** üzerinde etkisi olan (p < 0,05) bağımsız değişkenler, fakültenin öğrenim süresi ve üniversitedir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlar **deneyim** açısından fakültenin eğitim süresine göre anlamlı farklılık (p<0.05) göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucunda fakülte eğitim süresi 15-20 yıl olan İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar da **deneyim** açısından diğer fakülte eğitim sürelerine oranla farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinde fakültenin eğitim süresi arttıkça çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlarda artmakta fakat fakültenin eğitim süresi 20 ve üzeri yıl olduğunda ise azalış olduğu tespit edilmiştir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **deneyim** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık (p<0.05) göstermektedir. Ankara, Çukurova, Kilis 7 Aralık, Marmara Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet, Yıldırım Beyazıt, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinin diğer üniversitelerdekilerden farklı oldukları görülmüştür.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlardan **Deneyim** alt boyutu üzerinde diğer bağımsız değişkenlerin etkisinden (p>0.05) bahsedilemez.

Tablo 11. Katılımcılara Göre Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Grup T-Testi Sonuçları

ÖLÇEK	Katılımcı	N	Ortalama	SS	Bağımsız Örneklem	
					T testi	P değeri
İletişim	Öğretim Elemanı	280	3,4436	,62244	8,560	,000*
	Öğrenci	2371	2,9433	,95436		
Kazanımlar	Öğretim Elemanı	280	2,6667	,70964	5,049	,000*
	Öğrenci	2368	2,3607	,98406		
Deneyim	Öğretim Elemanı	280	3,1367	,55687	5,020	,000*
	Öğrenci	2378	2,8007	1,10375		

253 | Yazbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

TOPLAM	Öğretim Elemanı	280	9,2470	1,50799	6,796	,000*
	Öğrenci	2363	8,1063	2,75988		

*p<0.05

Tablo 11’de İslami İlimler/ilahiyat Fakültelerinde verilen çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmeleri tespit etmeye yönelik maddelerden elde edilen puanlar, öğrenci ve öğretim elemanı açısından anlamlı farklılık (p<0,05) göstermektedir. İslami İlimler/ilahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinden elde edilen puanların öğrencilere oranla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Üniversite	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	N	%	N	%
Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	89	3,7	4	1,4
Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	45	1,9	17	6,1
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	151	6,3	8	2,9
Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	68	2,9	4	1,4
Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	76	3,2	12	4,3
Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	196	8,2	12	4,3
Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	57	2,4	3	1,1
Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	182	7,7	8	2,9
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	86	3,6	7	2,5
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	69	2,9	4	1,4
Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	59	2,5	5	1,8
Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	240	10,1	13	4,6
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	92	3,9	4	1,4
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	33	1,4	5	1,8
Mersin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	64	2,7	6	2,1
Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	40	1,7	10	3,6
Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	119	5,0	6	2,1
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	75	3,2	9	3,2
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	66	2,8	6	2,1
Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	54	2,3	5	1,8
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	160	6,7	6	2,1
Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	30	1,3	4	1,4
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	114	4,8	17	6,1

Yazibaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma | 254

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	125	5,3	8	2,9
19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	88	3,7	5	1,8
Cevapsız	0	0,0	92	32,9
Toplam	2378	100,0	280	100,0

Tablo 12. Katılımcılara Göre Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Grup T-Testi Sonuçları

ÖLÇEK	Katılımcı	N	Ort.	SS	Bağımsız Örneklem	
					T testi	P değeri
3. Lisans eğitiminde etkili bir eğitim için yüz yüze etkileşim (eğitim) gereklidir.	Öğretim Elemanı	280	4,27	,983	2,001	0,046*
	Öğrenci	2378	4,12	1,240		
Faktör 1. İletişim						
4. Çevrim içi eğitim sistemini kullanma konusunda problem yaşamadım.	Öğretim Elemanı	280	3,2714	1,26345	3,631	0,000*
	Öğrenci	2378	2,9874	1,23503		
16. Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimizden dönütler aldım.	Öğretim Elemanı	280	3,3786	1,02281	3,552	0,000*
	Öğrenci	2378	3,1030	1,24961		
15. Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyelerinden yeterli dönütler alabiliyorum.	Öğretim Elemanı	280	3,4714	1,04001	6,367	0,000*
	Öğrenci	2372	2,9667	1,27732		

255 | Yazbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

18. Öğrencilerime çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaştım.	Öğretim Elemanı	280	2,9607	1,15558		
					-0,358	0,721
17. Öğretim üyelerine çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaştım.	Öğrenci	2378	2,9891	1,26633		
27. Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme objektif bir şekilde yaptım.	Öğretim Elemanı	280	3,3214	1,08603		
					6,712	0,000*
28. Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme objektif bir şekilde yapıldı.	Öğrenci	2378	2,7969	1,25350		
23. Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje gibi sınav türlerinde yönergelerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verdim.	Öğretim Elemanı	280	3,6500	1,01194		
					6,869	0,000*
29. Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje vb. sınav türlerinin yönergelerinde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verilmiştir.	Öğrenci	2378	3,1367	1,20135		
22. Çevrim içi eğitim sürecine uyum sağlamakta zorluk yaşamadım.	Öğretim Elemanı	280	3,4393	1,15930		
					9,157	0,000*
25. Öğretim üyeleri çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekliydi.	Öğrenci	2378	2,7578	1,18013		
	Öğretim Elemanı	280	3,9929	,99458	12,573	0,000*

Yazıbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma | 256

12. Çevrim içi eğitim sürecinde derslerimi zamanında başlatıp zamanında bitirdim.	Öğrenci	2378	2,9390	1,36026		
10. Çevrim içi eğitim sürecinde dersler zamanında başlayıp zamanında bitti.						
14. Çevrim içi eğitim sürecinde derslerde kullanılan ders materyalleri (ders kitapları, pdf,) öğrencinin anlayabileceği düzeydeydi.	Öğretim Elemanı	280	3,8286	,95747		
13. Çevrim içi eğitim sürecinde dersler kullanılan ders materyalleri (ders kitapları, pdf, power point, ders notu vb.) öğrenc	Öğrenci	2378	3,2607	1,25676	7,314	0,000*
28. Ders esnasında görev yaptığım üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadım.	Öğretim Elemanı	280	3,2643	1,17385	9,912	0,000*
30. Ders esnasında öğrenim gördüğüm üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadım.	Öğrenci	2371	2,4302	1,34904		
Faktör 2. Kazanım						
1. Çevrim içi eğitim lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamaktadır.	Öğretim Elemanı	280	2,4143	1,07754	3,345	0,000*
	Öğrenci	2378	2,1556	1,24026		
2. İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatı çevrim içi eğitime uygundur.	Öğretim Elemanı	280	2,4286	1,05506		
	Öğrenci	2378	2,6350	1,35235	-2,467	0,014*

257 | Yazbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

24. Çevrim içi eğitim sürecinde öğrencilerimizde motivasyon problemi yaşamadım.	Öğretim Elemanı	280	2,6286	1,04961		
					4,612	0,000*
21. Çevrim içi eğitim sürecinde motivasyon problemi yaşamadım.	Öğrenci	2378	2,2355	1,37990		
20. Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadım.	Öğretim Elemanı	280	3,3679	1,11219		
					13,269	0,000*
19. Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadım.	Öğrenci	2368	2,2213	1,39436		
Faktör 3. Deneyim						
17. Çevrim içi eğitim sürecinde öğrenciler derslere eksiksiz katıldı.	Öğretim Elemanı	280	2,1857	1,09470		
16. Çevrim içi eğitim sürecinde derslere sürekli katıldım.	Öğrenci	2378	3,1682	1,37204	-11,556	0,000*
13. Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. materyalleri kullanmakta problem yaşamadım.	Öğretim Elemanı	280	3,7893	1,15248		
					13,914	0,000*
6. Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar ve internet kullanımında problem yaşamadım.	Öğrenci	2378	2,5118	1,48448		

*p<0.05

Lisans eğitiminde etkili bir eğitim için yüz yüze eğitimin gerekli olduğu maddesinde öğretim elemanları ve öğrenciler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları İslami İlimler/İlahiyat lisans eğitiminde etkili bir eğitim için yüz yüze eğitimin gerekli olduğunu daha çok ifade etmektedir.

Öğretim üyelerinin çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliğine sahip olduğu ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim

İçer eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sistemini kullanma yeterliğine sahip olduklarını daha çok belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyelerinden/öğrencilerden yeterli dönütler alabilme ifadesinde öğretim elemanları ile öğrenciler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde öğretim üyelerinden/öğrencilerden yeterli dönütler alabildiğini daha büyük bir oranla belirtmektedir.

Çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullanmak ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi derslerde görsel, işitsel ve yazılı materyalleri etkin şekilde kullandıklarını daha çok belirtmişlerdir.

Öğrenciler/Öğretim Üyelerine çevrim içi ders dışında da kolaylıkla ulaşma ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma ($p>0.05$) tespit edilmemiştir.

Çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin objektif bir şekilde yapması ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmede objektif bir tutum izlendiğini belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje gibi sınav türlerinde yönergelerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verme ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde ödev, proje gibi sınav türlerinde yönergelerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Öğretim üyelerinin çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekli olma veya zorluk yaşama durumuna ilişkin ifade de öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları daha çok çevrim içi eğitim sistemlerini kullanmaya istekli olduklarını veya zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde derslere zamanında başlayıp zamanında tamamlama ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde dersler zamanında başlayıp zamanında bitirdikleri ile ilgili puanları daha yüksektir.

Çevrim içi eğitim sürecinde derslerde kullanılan ders materyallerinin (ders kitapları, pdf,) öğrencinin anlayabileceği düzeyde olması ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde derslerde kullanılan ders materyallerinin (ders kitapları, pdf,) öğrencinin

anlayabileceği düzeyde olduklarını belirtirken öğrenciler bu ifadeye öğretim elemanları kadar katılmadıkları görülmüştür.

Ders esnasında üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşanıp yaşanmadığına yönelik maddede öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları ders esnasında üniversitenin çevrim içi sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitimin lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamadığı maddesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağladığı ile ilgili puanları daha yüksektir.

İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatının çevrim içi eğitime uygun olma ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğretim elemanlarına oranla öğrencilerin İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi müfredatının çevrim içi eğitime uygun olduğu ile ilgili puanları daha yüksektir.

Çevrim içi eğitim sürecinde motivasyon problemi yaşama ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde motivasyon problemi yaşamadıkları yönünde daha yüksek oranda görüş belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşama ifadesinde öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim sürecinde derslere odaklanma problemi yaşamadıkları yönünde puanları daha yüksektir.

Çevrim içi eğitim sürecinde derslere eksiksiz katılma durumu hakkında öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğretim elemanlarına oranla öğrenciler çevrim içi eğitim sürecinde öğrenciler derslere eksiksiz katıldıklarını daha yüksek oranda belirtmişlerdir.

Çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. materyalleri kullanmada problem yaşanıp yaşanmadığına yönelik maddede öğretim elemanı ve öğrenci arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerinde öğrencilere oranla öğretim elemanları daha yüksek oranda çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet vb. araç-gereçleri kullanmakta problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç ve Değerlendirme

Covid-19 Pademi sürecinde ülkemizin bütün eğitim kademelerinde olduğu gibi İlahiyat/İslami İlimler fakültelerinde de 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminden itibaren eğitim-öğretim uzaktan eğitim

sistemi üzerinden devam etmektedir. Söz konusu eğitim-öğretim döneminde ülkemizin yedi farklı coğrafi bölgesinde uzaktan eğitime devam etmekte olan 25 İlahiyat/İslami İlimler fakültesinden 2.378 öğrenci ve aynı fakültelerde görev yapmakta olan 280 öğretim elemanı ile uzaktan eğitimin yüksek din eğitimine etkisi ve uzaktan eğitim süreci ile ilgili değerlendirmelerine yönelik hem öğrencilere hem de öğretim üyelerine iki farklı anket uygulanmıştır.

Öğrenciler ve öğretim elemanları çevrim içi eğitimin İslami İlimler/İlahiyat lisans programına uygun olmadığını, etkili bir eğitim için yüz yüze eğitimin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Öğrenciler ve öğretim elemanları çevrim içi eğitimin lisans eğitiminde fırsat eşitliği sağlamadığını düşünmektedir. Çevrim içi eğitim sistemini kullanma hususunda öğrenci ve öğretim elemanlarının genel itibarıyla problem yaşamadığı görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin ve öğretim elemanlarının öğretim teknolojilerini kullanma konusundaki değerlendirmelerinde kendilerini yeterli gördükleri tespit edilmiştir.

Öğrenciler ve öğretim elemanları derslerin zamanında başlaması ve bitmesi konusunda birbirine yakın değerlendirmelerde bulunmaktadır. Çevrim içi eğitim sürecinde öğretim elemanlarının ödev, proje gibi sınav türlerinde yönergelerde ölçme ve değerlendirme kriterlerine yer verdikleri tespit edilmiştir. Sınavların objektif bir şekilde değerlendirilmesi konusunda öğrencilere oranla öğretim elemanları çevrim içi eğitim sürecinde ölçme değerlendirmeyi objektif bir şekilde yaptıklarını daha yüksek bir oranda belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecine uyum sağlama, derslere odaklanma ve motivasyon konusunda öğretim elemanları problem yaşamazken öğrencilerin problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler, çevrim içi eğitim sürecinde kendilerini mutlu hissetmedikleri, kendilerine güven duygularının azaldığı ve akademik başarılarında düşüş yaşadıkları yönünde değerlendirmelerde bulunmaktadır. Öğrenciler söz konusu olumsuzluklara rağmen öğretim elemanları ile karşılıklı olarak iletişim konusunda problem yaşamamaktadır. Ancak derslere devam konusunda öğrenciler ile öğretim elemanları arasında farklı değerlendirme bulunmaktadır. Öğrenciler derslere düzenli olarak devam ettiklerini ifade ederken öğretim elemanları ise bunun tam tersi yönünde değerlendirmede bulunmaktadır.

Üniversitelerin çevrim içi eğitim alt yapısı hususunda öğrencilerle öğretim elemanları farklı değerlendirmede bulunmaktadır. Öğretim elemanları üniversitelerin çevrim içi eğitimi alt yapısı konusunda yeterli bulurken öğrenciler durumun böyle olmadığını düşünmektedir.

Öğretim elemanlarının çevrim içi derslerde kullanılmak üzere öğretim teknolojilerinden faydalanarak görsel, işitsel ve yazılı ders materyalleri hazırlayıp derslerde kullandıkları yönünde olumlu değerlendirmeler tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere ait cinsiyet, sınıf, yaşanan yer ve eğitim gördükleri üniversite gibi değişkenlerin öğrencilerin çevrim içi eğitimi değerlendirmelerine ilişkin oluşturulan iletişim, kazanım ve deneyim boyutlarına etkisinin analizi sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretim elemanlarının çevrim içi eğitime uyumu, istekli olmaları, ölçme değerlendirmede nesnellik gibi konuların yer aldığı **iletişim** alt boyutunda kadın öğrenciler olumlu değerlendirme yapmaktadır. Söz konusu alt boyut konusunda öğrencilerin sınıf seviyeleri yükseldikçe değerlendirmeleri de olumlu yönde

artmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları yer köyden şehre doğru gidildikçe çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerin puanlarında artış görülmektedir. Öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **iletişim** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Dicle, Hatay Mustafa Kemal, Mersin, Siirt, Şırnak ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinin diğer üniversitelerdeki öğrencilere oranla olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin çevrim içi eğitimi sürecinde elde edilen duyuşsal ve akademik kazanım, uzaktan eğitimin fırsat eşitliği gibi maddelerin yer aldığı **kazanım** alt boyu üzerinde cinsiyetin bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Başka bir deyişle çevrim içi eğitimi ile elde edilen kazanımlar kadın veya erkek arasında anlamlı bir farklılık ($p>0.05$) elde edilmemiştir.

Öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça çevrim içi eğitim ile elde edilen **kazanımların** arttığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları yer köyden şehre doğru değıştikçe **kazanım** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerde puanlarda artış olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile çevrim içi eğitime ulaşma imkanı arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu ve yaşanan yer geliştikçe çevrim içi eğitimden elde edilen kazanımlarında olumlu hale geldiği görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **kazanım** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Dicle, Hatay Mustafa Kemal, Kırıkkale ve Siirt Üniversitesindeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri diğer üniversitelerdeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili puanlamalarına oranla pozitif yönde artış olduğu tespit edilmiştir.

Çevrim içi eğitimi sürecinde öğrencilerin uzaktan eğitime uyum sağlaması, öğretim teknolojilerine ulaşım ve onların kullanımı, ders materyallerine ulaşımında problem yaşamama gibi maddelerin yer aldığı **deneyim** alt boyutunda kadınların deneyim düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi yükseldikçe öğrencilerin **deneyim** açısından çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden aldıkları puanlarında artış olduğu tespit edilmiştir. **Deneyim** açısından yaşanan yer geliştikçe çevrim içi eğitime yönelik değerlendirmelerinde olumlu hale geldiği düşünülmektedir. Öğrencilerin çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmeleri tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **deneyim** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Dicle, Hatay Mustafa Kemal, Kırıkkale, Siirt, Şırnak ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri diğer üniversitelerdeki öğrencilerin çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden farklı oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarına ait cinsiyet, akademik unvan, görev yapılan bölüm, görev yapılan üniversite ve fakültenin hizmet yılı gibi değışkenlerin öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi değerlendirmelerine ilişkin oluşturulan iletişim, kazanım ve deneyim boyutlarına etkisinin analizi sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim sistemini kullanma hususunda istekli ve yeterli olma, derslerde eğitim öğretim materyallerini kullanabilme gibi maddelerin yer aldığı **iletişim** alt boyutunda elde edilen puanlara bakıldığında kadın öğretim elemanlarının iletişim düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğretim elemanların çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye

yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlar çalışılan bölüme göre anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Felsefe ve Din Bilimleri ile Temel İslam Bilimleri bölümünde görev alan öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik **iletişim** alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüş olup Felsefe ve Din Bilimleri bölümünde görev alan öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili **iletişim**, Temel İslam Bilimleri bölümünde görev alan öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili **iletişimin** daha etkili olduğu söylenebilir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlardan **iletişim** alt boyutunda fakültenin hizmet yılına göre anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Hizmet süresi 15-20 yıl olan İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi

eğitim ile ilgili değerlendirmeleri **iletişim** açısından fakültenin eğitim süresi arttıkça çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar da artmaktadır. Ancak fakültenin eğitim süresi 20 ve üzeri yıl olduğunda ise azalış olduğu tespit edilmiştir.

İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlardan **iletişim** alt boyutu üzerinde diğer bağımsız değişkenlerin etkisinden ($p>0.05$) bahsedilemez.

Öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerini tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen puanlardan **kazanım** alt boyutu üzerinde sadece fakültenin öğrenim süresi bağımsız değişkeninin etkisi olurken diğer değişkenlerin etkisinden bahsetmek mümkün değildir. Yapılan Tukey testi sonucunda fakülte eğitim süresi 15-20 yıl olan öğretim elemanlarının eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanların diğer fakülte eğitim sürelerine oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirilmesinde fakültenin eğitim süresi arttıkça çevrim içi eğitim ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar da **kazanım** açısından artsa da fakültenin eğitim süresi 20 ve üzeri yıl olduğunda ise azalış olduğu gözlemlenmiştir.

Öğretim elemanlarının çevrim içi eğitim sürecinde bilgisayar, laptop, tablet gibi öğretim araç-gereçlerini kullanabilme, ders materyallerini hazırlama gibi maddelerin yer aldığı **deneyim** alt boyutu üzerinde sadece fakültenin öğrenim süresi ve öğrenim verilen üniversite değişkenlerinin etki ettiği tespit edilmiştir. Yapılan Tukey testi sonucunda fakülte eğitim süresi 15-20 yıl olan elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerine yönelik maddelerden elde edilen puanlar **deneyim** açısından diğer fakülte eğitim sürelerine oranla farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak fakültenin eğitim süresi 20 ve üzeri yıl olduğunda ise azalış olduğu gözlemlenmiştir. Öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri tespit etmeye yönelik hazırlanan maddelerden elde edilen **deneyim** alt boyutundaki puanlar üniversiteler arasında anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Ankara, Çukurova, Kilis 7 Aralık, Marmara, Sivas Cumhuriyet, Yıldırım Beyazıt, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmeleri diğer üniversitelerdeki öğretim elemanlarının çevrim içi eğitimi ile ilgili değerlendirmelerinden pozitif yönde farklı oldukları görülmüştür.

263 | Yazbaşı – Yemenici - Serinsu – Zengin, Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma

Araştırmanın hipotezleri test edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır; Öğretim elemanları bilgisayar, tablet vb. öğretim teknolojilerini yeterli düzeyde kullanabilmekte; İlahiyat/İslami ilimler fakültelerinin çoğu uzaktan eğitim yapısının hazırlanması ve kullanılması hususlarında problem yaşamaktadır; yaş, cinsiyet, unvan, hizmet süresi, çalışılan bölüm ve üniversite gibi bağımsız değişkenler öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin verimliliğini etkilemektedir ve cinsiyet, sınıf seviyesi ve yaşadığı yer gibi bağımsız değişkenlerin öğrencilerin uzaktan eğitimin verimliliğini etkilemektedir tezleri araştırmada doğrulanmıştır. Ancak öğretim elemanlarının tamamı uzaktan eğitim konusunda yeterli tecrübe sahibi değildir; öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitim sistemi konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip değildir ve öğrenciler bilgisayar ve internete ulaşma konusunda problem yaşamamaktadır hipotezleri ise doğrulanmamıştır.

Kaynakça

- Cevizci, Ahmet. *Eğitim Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları, 2010.
- Creswell, John W. *Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi*, çev. Selçuk Doğan – İsmail Karsantik. İstanbul: EDAM Yayınları, 2017.
- Dikmen, Semih ve Bahçeci Ferhat, Covid-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği, *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (2) Mayıs 2020, 78-98.
- Erden, Münire. *Eğitim Bilimine Giriş*. Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2017.
- Gangam, Hamza-Altunkaynak, Bülent. *Parametrik Olmayan Yöntemler Spss Uygulamalı*, Ankara: Gazi Kitapevi, 2008.
- Gürbüz, Sait ve Şahin, Faruk. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem- Analiz*. Seçkin, Ankara, 2016.
- <http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/Covid-19%20Raporu-Final%2B.pdf> erişim 20.02.2021.
- <https://lastatalenews.unimi.it/covid-19-primose-didattica-online-statale> erişim 20.02.2021
- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/--travail/documents/briefingnote/wcms_745450.pdf erişim 20.02.2021.
- <https://www.medyasiirt.com/gundem/yukse-ogretimde-dijital-donusum-projesinde-imzalar-atildi-h13197.html> erişim 20.02.2021.
- <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme.aspx> erişim 20.02.2021.
- <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitim-platformu-saglama-protokolu.aspx> erişim 01.03.2021.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2016.
- Kaya, Zeki. *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Pegem A Yayınları, 2002.

Nuroğlu, Elif - Nuroğlu, Hüseyin. “Türkiye ve Almanya’nın Sanayide Dijital Dönüşümü: Yol Haritaları ve Şirketlerin Karşılaştırılması,” *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 23/ (2018), 1537-1560.

Özdamar, Kazım. *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi-1*, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 2002.